



socialinis

GAVYBOS PRAMONĖ

SKURDAS

GEROVĖ

SKAUDUS POVEIKIS APLINKAI

PASAULINIS

BENDRUOMENYS

ŽALA

**Gavybos pramonė:
palaima ar **prakeiksmas**?**

Gavybos pramonės poveikis besivystančioms šalims

Daugelis besivystančių šalių yra turtingos gamtiniais ištekliais: nafta, dujomis, anglimi, variu ir kitomis mineralinėmis žaliavomis. Nors yra prielaida, kad šie turtai turi prisidėti prie šalių pajėgumo vystyti savo ekonomiką, tačiau realybė yra labai skirtinga.

Ar nafta užtikrina šalies gerbūvį?

Remiantis Pasaulio banko duomenimis apie realų bendrą nacionalinį produktą (BNP), tenkantį vienam gyventojui, besivystančių šalių su mažesniais gamtiniais ištekliais augimas buvo du-tris kartus didesnis nei turtingų gamtiniais ištekliais 1960-2000 m. laikotarpiu. Iš 45-ių šalių, nesugebėjusių užtikrinti tolydaus ekonominio augimo, beveik visos, o ypač 6 iš jų, buvo smarkiai priklausomos nuo naftos, dujų ir mineralinių išteklių gavybos pramonės svarbos jų ūkyje. Daugelis tų šalių kentėjo ir nuo smurtinių konfliktų bei civilinės nesantaikos pagal 1990-ais metų padėtį.¹

Pasauliniu mastu, gavybos pramonė yra labai svarbi virš 50-ties pasaulio šalių ekonomikai. Tuo tarpu daugiau nei pusantro milijardo žmonių, gyvenančių tose šalyse, pajamos nesiekia nei dviejų dolerių per dieną. Pagal Pasaulio banko klasifikaciją, dvylika nuo mineralinių išteklių ir šešios nuo naftos labiausiai priklausomos šalys yra taip vadinamos „Labiausiai prisiskolinusios skurdžios šalys“ (ang. Highly Indebted Poor Countries). Be to, Pasaulio banko programos, skirtos padidinti „turtingos šiaurės“ privačias investicijas į Pietų naftos gavybą, tik drastiškai padidino įsiskolinimą. Daugiašalė ir dvišalė šiaurės „parama“ naftos eksporto projektams Pietuose dar labiau pagilino įsiskolinimą, užuot jį sumažinusi.²

Gera žinoma, kad šalys priklausomos nuo gavybos pramonės, turi tendenciją kentėti nuo nepaprastai didelio lygio:

- Korupcijos.
- Autoritarinio valdymo.
- Neefektyvios vyriausybės.
- Didelių karinių išlaidų.
- Pilietinių karų.
- Socialinių ir žmogaus teisių pažeidimų.

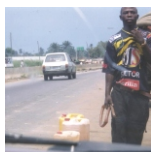


Tradicišnis šeimos vyresnysis vietinėje bendruomenėje, nukentėjęs nuo Camisea dujų projekto, Peru

© Aaron Goldzimer, environmental defence



Kasybos projektai sukelia pavojų U'wa genties čiabuvių pragyvenimo šaltiniams, Kolumbija
© Terence Freitas, project underground



Bendruomenės, paveiktos dujų vamzdyno Vakarų Afrikoje
© Leslie Fields, foe us

Kur yra Nigerijos nafta?

Dešimtmečius nafta buvo pagrindinis Nigerijos eksportuojamas produktas. Deja, pajamos iš naftos neatnešė gerovės daugumai nigeriečių. Pasaulio banko duomenimis, skurdžiai gyvenančių žmonių dalis nuo 28 proc. 1980 metais padidėjo iki 66 proc. 2000 metais.³ Likęs nepriklausantis nuo naftos ekonomikos sektorius beveik išnyko. Pasaulio bankas patvirtina, kad Nigerija išgyvena taip vadinamus „išteklių prakeiksmo“ arba „pertekliaus paradokso“ simptomus. Taigi, jei nauda iš išteklių galėtų pagerinti visų gyventojų pragyvenimą, to negalima pasakyti apie naftą.

Kitoje spektro pusėje yra šalys priklausomos nuo naftos importo. Pavyzdžiui, Tanzanijos naftos importo kaštai augo nuo maždaug 190 mln. JAV dolerių 2002 m. iki 480 mln. dolerių 2006 m., o papildomi 290 mln. dolerių išleisti tam pačiam naftos kiekiui įsigyti. Nors tikėtasi, kad 2006 m. sumažinus Tanzanijos įsiskolinimą, papildomai atsirastų apie 140 mln. dolerių, tačiau tai daugiau nei dvigubai mažesnė suma už tai, ką šalis kasmet išleidžia naftos importui. Dėl kylančių naftos kainų susidariusi panaši situacija gali būti aptinkama įvairiose labiausiai prisiskolinusiose pasaulio šalyse.⁴

SKALĖ

POVEIKIS

PAVYZDYS

SKAUDUS POVEIKIS APLINKAI	GAVYBOS PRAMONĖ	SKURDAS	GEROVĖ	ŽALA
		PASAULINIS	BENDRUOMENĖS	

Poveikis vietos bendruomenėms

Kasyba, naftos ir dujų gavyba, vamzdynų klojimas neproporcingai skaudžiai veikia skurdžias vietas ir kaimiškų rajonų bendruomenes. Šie žmonės dažnai netenka savo žemių ir gyvulių – jų pagrindinio maisto, pajamų ir pragyvenimo šaltinio. Labai dažnai jie priversti dirbti pavojingomis sąlygomis už mažą atlyginimą ir kenčia nuo tų investicinių projektų sukeltos taršos ir aplinkos naikinimo. Be to, vietos bendruomenių žmonės, neturintys tinkamų gebėjimų ir išsilavinimo dažnai nesugeba pasinaudoti gavubos pramonės sukurtomis darbo vietomis. daugeliu atveju darbuotojai yra pasitelkiami ir atvežami iš kitur. Dažnai šie neigiami poveikiai pasireiškia dar iki projektui pradedant duoti planuotas pajamas.

Žmogaus teisės

Kai kuriose šalyse gavynos pramonė yra siejama su žmogaus teisių pažeidimais ir pilietiniais konfliktais. Šie pažeidimai yra užfiksuoti, kai pavyzdžiui, armija pasitelkiama saugoti gavybos pramonės projektus. Vietiniai žmonės gali būti nuvaromi nuo savo žemių, palaisvinant kelių projektų vykdymui. Protestuojantys prieš tai gali būti uždaryti arba su jais fiziškai susidorota. Daugelyje šalių teisėti vietinių gyventojų protestai prieš užsienio korporacijų protestus susilaukė smurtinio atsako ir nuomonės reiškimo laisvės suvaržymo ir pažeidimų.

Yanacocha aukso kasykla Peru

Yanacocha aukso kasykla yra atviras karjeras, užimantis 251 kvadratinį km plotą šalia Cajamarca miesto. Pasaulio banko Tarptautinė finansų korporacija suteikė šiam projektui 150 mln. dolerių paskolą, kurią valdo bendra įmonė tarp Newmont (JAV) ir Buenaventura (Peru). Pasak vietos žmonių, Cajamarca apylinkėse geriau būtų plėtoti investicijas į turizmą, miškininkystę ir žemės ūkį.

Kasybos darbai, kurių metu naudojamas didelis cianido kiekis labai jautriame regione, užteršė vandens šaltinius, ko pasekoje išnyko žuvis ir varlės. Galvijai susirgo, oras tapo užterštu, vaistiniai augalai išnyko.

Nors Peru vyriausybė priėmė specialų įstatymą, turintį užtikrinti, kad pusė kasyklos sumokėtų mokesčių būtų investuota regione, Cajamarca tapo antru skurdžiausiu rajonu Peru nuo tada, kai prasidėjo kasybos darbai 1993 metais. Nepaisant augančio skurdo t Cajamarca apylinkėse, keli žmonės mieste gauna milžinišką naudą.

2006 metais Peru organizacijos GRUFIDES aktyvistai, dirbantys vietos bendruomenių labui, susilaukė anoniminių grasinimų mirtimi ir buvo filmuojami bei sekami. Peru spaudos tyrimas atskleidė, kad žmonės susiję su saugos firma FORZA (kurią pasamdė Newmont kompanija užtikrinti saugumą Yanacocha kasykloje), dalyvavo sekant GRUFIDES darbuotojus. Šnipinėjimą ir grasinimus tyrė žmogaus teisių atstovai iš Jungtinių Tautų ir Amerikos valstybių organizacijos, juos pasmerkė įvairios žmogaus teisių prganizacijos, tame tarpe Amnesty International.

Mūsų reikalavimai

Kasybos pramonė turi liautis naikinusi aplinką ir griovusi žmonių gyvenimus visame pasaulyje. Nauji projektai turi būti draudžiami, jei negautas laisvas išankstinis ir kompetentingas vietos bendruomenės sutikimas.⁵

Informacijos šaltiniai

Drilling into Debt: An Investigation into the Relationship Between Debt and Oil, Oilchange International, 2005
The Impact of Higher Oil Prices on Select HIPC Countries, Center for American Progress , 2006
World Bank Extractive Industries Report, 2003
Extractive Sectors and the Poor, Michael Ross, Oxfam USA, 2001
High Oil Prices: Undermining Debt Cancellation and Fueling a New Crisis?, Time for a Clean Energy Revolution, Jubilee USA, Oilchange International, July 2006



Vietiniai žmonės šalia Yanacocha aukso kasyklos, Peru.
© Sjoerd Panhuysen



Bendruomenės, paveiktos Baku-Ceyhan naftotiekio
© Manana Kochladze

- 1 World Bank Extractive Industry Report, 2003
- 2 Drilling into Debt: An Investigation into the Relationship Between Debt and Oil, Oilchange International, 2005
- 3 Worldbank, report 'Implementation of the Management Response to the Extractive Industries Review', December 2006.
- 4 The Impact of Higher Oil Prices on Select HIPC Countries, Center for American Progress, 2006
- 5 „Laisvas“ reiškia, kad niekas neturi būti verčiamas ar manipuluojamas. „Išankstinis“ reiškia išankstines konsultacijas dėl planuojamos veiklos. „Kompetentingas“ reiškia, kad bendruomenė sutinka ir pritaria planuojamai veiklai.



Šis faktų žiniaraštis buvo parengtas su Europos Sąjungos finansine pagalba. Šio žiniaraščio turinys yra Europos Žemės draugų, Olandijos Žemės draugų, Prancūzijos Žemės draugų ir CEE Bankwatch Network išimtinė atsakomybė ir jokiais aplinkybėmis negali būti laikomas kaip atspindintis Europos Sąjungos poziciją.

SKALĖ

POVEIKIS

PAVYZDYS

REIKALAVIMAI

ŠALTINIAI

KONTAKTAS